

BULLETIN

DE

LA CLASSE HISTORICO - PHILOLOGIQUE

DE

L'ACADÉMIE IMPÉRIALE DES SCIENCES

DE

St.-Petersbourg.

PAR SON SECRÉTAIRE PERPÉTUEL.

TOME TROISIÈME.

St.-Petersbourg

chez W. Eggers et Comp.

Leipzig

chez Leopold Voss.

(Prix du volume 2 roubles arg. pour la Russie, 2 écus de Pr. pour l'étranger.)

1846.

IMPRIMERIE DE L'ACADÉMIE IMPÉRIALE DES SCIENCES.

T A B L E D E S M A T I È R E S .

(Les chiffres indiquent les numéros du journal.)

I.

M É M O I R E S .

BROSSET. Examen critique des annales géorgiennes, pour les temps modernes, au moyen des documents russes. Continuation. IIIe partie. Règne de Michaïl Féodorovitch. 4. 5. 6. 7. 11. IVe partie. Règne d'Alexis Michailovitch. 12 et 13.

II.

N O T E S .

KOEPFEN. Ueber die Dichtigkeit der Bevölkerung des Europäischen Russlands. 1 et 2.

KUNIK. Der Raubzug und die Bekehrung eines Russenfürsten, nach der Biographie des Bischofs Georg von Amastris. 3.

BOEHLINGK. Bemerkungen zur zweiten Ausgabe von Franz Bopp's Kritischer Grammatik der Sanskrita-Sprache in kürzester Fassung. Berlin 1845. 8. 9. 10.

MURALT. Beschreibung von Handschriften des Gregorius von Nazianz, Glykas, Aristoteles und

seiner Erklärer nebst Notizen aus der spätgriechischen Literatur. 11.

BOEHLINGK. Ueber eine tibetische Uebersetzung des Amara-Kosha im asiatischen Museum der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften. 14.

KOEPFEN. Die Bewohner Kur- und Livlands im Allgemeinen und die Liven insbesondere. 17.

HILLNER. Die Liven an der Nordküste von Kurland. 17.

POGODINE. L'histoire russe et l'histoire de l'Europe occidentale, comparées sous le point de vue de leur origine. 18.

BROSSET. Notice historique sur les trois dernières années du règne de Wakhtang VI et sur son arrivée en Russie, d'après des documents authentiques. 21. 22. 23. 24.

KOEPFEN. Die Bewohner Estlands. 21. 22.

MURALT. Bruchstück einer Handschrift des Chrysostomus aus dem 10ten oder 11ten und Papyrus-Fragment einer Homilie aus dem 4ten Jahrhundert. 21. 22.

III.

M U S É E S.

- DORN. Rapports sur quelques nouvelles acquisitions du Musée asiatique. 12. 13. 14.
- FRAEHN. Ueber einige dem Asiatischen Museum von Herrn Dr. Hansen zum Geschenk dargebrachte Münzen. 15. 16.
- FRAEHN. Verzeichniss der von Herrn Dr. Köhne der Kaiserl. Akademie der Wissenschaften für das Asiatische Museum verehrten Münzen. 15. 16.
- FRAEHN. Ueber einen kleinen Beitrag zur numismatischen Abtheilung des Asiatischen Museums. 17.

IV.

V O Y A G E S.

- Rapports de M. Castrén. 8. 9. 10. 12. 13. 15. 16. 17. 17. 19. 20.

V.

BULLETIN DES SÉANCES.

- Séance du 27 juin (9 juillet) 1845. 4.
- Séance du 8 (20) août 1845. 11,
- Séances du 12 (24) septembre et du 3 (15) octobre 1845. 8. 9. 10.

Séance du 17 (29) octobre 1845. 11.

Séances du 31 octobre (12) novembre et 14 (26) novembre 1845. 12. 13.

Séances du 5 (17) et 19 (31) décembre 1845 et du 16 (28) janvier et 30 janvier (11 février) 1846. 15. 16.

Séance du 13 (25) février 1846. 18.

Séances du 27 février (11 mars, 13 (25) mars, 27 mars (8 avril), 24 avril (6 mai), 8 (20) mai, 22 mai (3 juin), 5 (17) juin et 19 juin (1 juillet) 1846. 23. 24.

VI.

CHRONIQUE DU PERSONNEL.

No. 11.

VII.

ANNONCES BIBLIOGRAPHIQUES.

No. 4.

VIII.

S U P P L É M E N T.

Fuss. Compte rendu de 1845.

NOTES.

4. BESCHREIBUNG VON HANDSCHRIFTEN DES GREGORIUS VON NAZIANZ, GLYKAS, ARISTOTELES UND SEINER ERKLÄRER NEBST NOTIZEN AUS DER SPÄTGRIECHISCHEN LITERATUR VON D^r. EDW. V. MURALT.

I. XX. a. 9 der k. Akademie der Wissenschaften, Pergament-Handschrift in 4° des *Gregorius von Nazianz* mit folgenden Tractaten:

2^a. *Εἰς τὸ πάσχα καὶ εἰς τὴν βραδύτητα. Ἀναστάσεως ἡμέρα καὶ ἡ ἀρχὴ δεξιά. καὶ λαμπρυνθῶμεν τῇ πανηγύρει π. τ. λ.* (Die 41te Redē in Morell's Ausgabe Paris 1650 fo.)

3^b. *Εἰς τὸ πάσχα. τῇ ἐπαύριον μετὰ τὴν κυριακὴν: Ἐπὶ τῆς φυλακῆς μου στήσομαι Hab. (42).*

16^b. *Εἰς τὴν καινὴν κυριακὴν: κν. εὐ:*

Ἐγκαίμια τιμᾶσθαι. παλαιὸς νόμος π. τ. λ. (43).

21^a. *Εἰς τὴν πεντηκοστήν: Περὶ τῆς ἑορτῆς βραχέα φιλοσοφωμεν π. τ. λ. (44).*

28^a. *Εἰς τοὺς Μανναβαίους: Τί δαὶ (δὲ) οἱ Μανναβαῖοι. π. τ. λ. (22).*

34^a. *Εἰς Κυπριανὸν τὸν μάρτυρα ἐξ ἀγροῦ ἐπανήκοντα (ος M) μετὰ μίαν τῆς μνήμης ἡμέραν: Μικροῦ Κυπριανὸς π. τ. λ. (18).*

41^b. *Εἰς τοὺς λόγους καὶ εἰς τὸν ἐξισωτήν. Τίς ἦ τυραννίς, ἣν ἐξ ἀγάπης ἀεὶ τυρανοῦμεθα π. τ. λ. (9).*

48^a. *Εἰς τὰ Θεοφάνια. Χζ̄ γενᾶται π. τ. λ. (38).*

54^b. *Τοῦ αὐτοῦ ἐπιτάφιος εἰς τὸν μέγαν Βασίλειον. ἐμελλεν ἄρα πολλὰς π. τ. λ. 20 (mit einer Hypothesis von zweiter Hand 92^b Καὶ οὗτος ὁ λόγος π. τ. λ.)*

92^b. *Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὰ φῶτα. Πάλιν ἕς ὁ ἐμός π. τ. λ. (39).*

99^a. *Εἰς τὸ βάπτισμα: Χθὲς τῇ λαμπρᾷ τῶν φῶτων ἡμέρα π. τ. λ. (40).*

120^a. *Τοῦ αὐτοῦ εἰς Γρηγόριον τὸν ἀδελφὸν Βασιλείου ἐπιστάντα μετὰ τὴν χειροτονίαν: Φίλου πιστοῦ π. τ. λ. (6).*

123^a. *Εἰς Ἀθανάσιον ἐπίσκοπον Ἀλεξανδρείας ἐπιτάφιος: Ἀθανάσιον ἐπανῶν π. τ. λ. (Die Hypothesis 122^b; aber vgl. οὗτος ὁ λόγος — οὐκ ἔστι ἐπιτάφιος).*

137^a. *Συντακτῆριος εἰς τὴν τῶν ρν̄ ἐπισκόπων παρουσίαν: Πῶς ὑμῶν τὰ ἡμέτερα π. τ. λ. (32).*

143^b. *Περὶ πτωχοτροφίας: Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ συμπέννητες π. τ. λ. (16. Morelli hat π. φιλοπρωχίας).*

165^a. *Εἰς τὸν πατέρα σιωπῶντα διὰ τὴν πληγὴν τῆς χαλάρης: Τί λύετε τάξιν π. τ. λ. (15. Eine Randanmerkung sagt: Ἐχω δογματικὰ ὀλίγα ὀυ θεολογικά).*

174^a. *Ἀπολογητικὸς τῆς εἰς τὸν πόντον φυγῆς ἔνεκεν καὶ αὐθις ἐπανόδου ἐκείθεν διὰ τὴν τοῦ πρεσβυτέρου χειροτονίαν. ἐν ᾧ τί, τὸ τῆς ἱερωσύνης ἐπάγγελμα. καὶ ὁποῖον εἶναι δεῖ τὸν ἐπίσκοπον Ἡτιμαί. καὶ τὴν ἦταν ὁμολογῶ π. τ. λ. (1).*

198^a. *Περὶ δόγματος καὶ καταστάσεως ἐπισκόπων. ἦτοι περὶ θεολογίας λόγος α': Ὅταν ἴδω τὴν νῦν γλωσσολαλίαν π. τ. λ. (29).*

202^a. *Πρὸς Ἐυνομιανούς προδιτάλεξις. καὶ ὅτι οὐ παντὸς τὸ περὶ Θεοῦ διαλέγεσθαι. ἢ πάντοτε: Πρὸς τοὺς ἐν λόγῳ κομψούς π. τ. λ. (33. Bei Morell περι θ. α).*

206^b. *Περὶ θεολογίας β': Ἐπειδὴ ἀνεκαθῆραμεν π. τ. λ. (34).*

220^b. *Περὶ υἱοῦ α': Εἰ μὲν ὄν εἴποι τίς ἄν π. τ. λ. (35).*

230^a. *II. ὁ. β'. Ἐπειδὴ σοὶ τὰς μὲν ἐκ τῶν λογισμῶν π. τ. λ. (36).*

239^b. *περὶ τοῦ ἀγίου πνεύματος: Ὅ μὲν δὴ περὶ τοῦ υἱοῦ λόγος π. τ. λ. (37).*

251^b. *εἰρηνικός α' ἐπὶ τῇ ἐνώσει τῶν μοναζόντων. Δύει μοι τὴν γλῶσσαν ἣ προθυμία π. τ. λ. (12)*

261^b. *εἰρηνικός β' εἰς τὴν σύμβασιν ἣν μετὰ τὴν στασιν ἐποιησάμεθα οἱ ὁμόδοχοι: θερμοὺς ὁ ζῆλος π. τ. λ. (13.)¹⁾*

266^a. Zum Schlusse steht das Datum ἔτους σφ ρ. i. 6590 — 5508 = 1082 n. Chr. Dazu κύκλος α ις, ο ἰ νομικ. πασχ. απ. ι ζ, χρ. πασχ. ἀπρ. κδ. ἡ ἀποκρέα φ. εἰς τ. κς. Diese Berechnungen sind 267^b noch für die 6 folgenden Jahre angegeben.

Von einer jüngern Hand folgt eine doppelte Gift-Notiz: εὐνοῦχον ποτὲ ἐχιδνα κακῇ δάκει²⁾ π. τ. λ., kaum

1) Es fehlen also hier sämtliche Gedichte, Briefe und die Reden 2—5, 7, 8, 10, 11, 14, 17, 19, 25—28, 30, 31, 45—80.

2) 266^a. Εὐνοῦχον ποτὲ ἐχιδνα κακῇ δάκει. ἦδε καὶ αὐτῇ. Κάτθανι γενομένη αἵματος ἰοβόλου + οὐδὲν γέρονε θηρίον εὐνοῦχων φαίμελλον. ἔφερον ἐν ἰοβόλοις ἐχιδνα τὰ προτεία. καὶ . . . εὐνοῦχου βανίδος μικρᾶς αἵματος σπασομένη τὰς καμίους ὄλας . . . φαρμάκων ταύτας ἀπίσμεσιν. εἰδ' ἐν ἰοβόλοις θηροὶ τοσοῦτον ἔχει . . . τὸ δραστικόν, πόσον οἰεοθε παρόντες κατ' ἀνθρώπων ἰκχείν τὸν ἰὸν διὰ γλώσσης, καὶ ὅταν ταύτην καθ' ἡμῶν τυπὸς ἀκοντίσειεν. ὀμαι, καὶ τοῦ παραδείσου πάλιν ἐκβεβλημένοι ὀμάσεις (?) τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ὡς τὸ πρῖν ὁ ἀρχάκτος, εἰ μικρὸν ἐμφιλοχωρήσαι τοῦ τούτου δαπίδος τινὲ προσγίγηται, ἰατροὺς (?) δι' ἐπίπλαστον ἀρετήν. ἀλλὰ χε' βρασιλεύ' τὸν/τὸν θιού . . . παρανλία μηδὲ μακρ . . . ἐγὼ δι' μακρολογίας (?) μικρὸν τι παρωδήσω, τὸ ἀριστεῖον καὶ τὸν

mehr lesbar so wie 267^b eine Menge lusus calami, Versuche der Feder, von verschiedenen Händen. Endlich steht auf einem angebundenen Blatt Papier: + *καὶ ὁ ἐν ἱερομονάχοις ἐλάχιστος κύριλλος ἦλθα εἰς τοῦ ξηροποτάμου τὸ μοναστήριον (sic) τῷ ἑξάμηνι χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ ἐνενηκιστῷ ἔτη (1388) ἔτος (sic), μῆνα νοεμβρίου, ἡμέραν τρίτην, διὰ συνέργειαν τοῦ πανοσιωτάτου καὶ δευτέρου κτήτορος κυροῦ ἐν ἱερομονάχοις δωροθέου. καὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς ἀγίου ὄρους πρώτου τυγχάνοντος αὐτοῦ, τῷ τοιοῦτ' ἔτος (sic). ἤγουμενεύοντος τοῦ ὁσιατάτου ἐν ἱερομονάχοις κν. ἀρσενίου τοῦ ἀπλοῦ. ἐν τῇ ταύτῃ (sic) βασιλικῇ μονῇ τοῦ ξηροποτάμου, βασιλεύοντος ἐν τῇ κωνσταντινῶν πόλει τοῦ παλαιολόγου Ἰωάννου. ἐν δὲ τῇ θεσσαλονικῇ τοῦ αὐτοῦ υἱοῦ καὶ Μαν[ουήλ] τοῦ βασιλέως. τῷ αὐτῷ ἔτος ἀπῆραν οἱ μουσουλμάνοι τὰς σέρρας (Seres), ὁμοίως καὶ τὰ τίχουου (Tikvesch) καὶ τὴν καὶ ἕτερα πολλὰ πολὺ χνια τῶν ἐν Μακαίδ. ἀρχιε: υδ. ἔκτης.*

Im Innern des hölzernen, mit rohem Leder überzogenen Einbandes steht die Aufschrift поучения григория борислава zum Zeichen, dass diese Handschrift durch russische Hände vom Berge Athos in die Bibliothek der k. Akademie der Wissenschaften gelangt ist. Eine griechische Note von 6 Zeilen, die unter dieser russischen steht, fängt also an: + Ζίσα . . . , ist aber ganz unleserlich geworden. Auf dem vorgebundenen Papierblatte, welches das Inhaltsverzeichniss von jüngerer Hand enthält, steht арсени и + ὁ θαῦμα παράδοξον πῶς -- τῆς φύσεως ὁ νόμος zweimal, τὸ σῆλεις κ. τ. λ. und andere Federversuche.

II. No. 7 auf türkisches Papier in 4° auf 196 Blätter geschrieben, enthält die *Chronik des Michael Glykas*, wie schon die auf der innern Seite des ledernen Einbandes auf dem daran geklebten Blatte mit rother Tinte geschriebene Note aussagt: Ὁ παρῶν χρονογράφος ὁ Γλυκάς ἠγοράσθη ὑπ' ἐμοῦ κῶ μητροπολίτου πατριάρχου (?) παρὰ τοῦ μανουήλ περ τη κίρης τῆς ἀσανίδια τριακόςια.

1^b τὸ παρὸν βιβλίον ὑπάρχει τοῦ γεοργίου τοῦ σουζοτζει κ. τ. λ.

2^a Ὁ πίναξ τοῦ παρόντος βιβλίου.

α' χρονικὸν τοῦ σοφατάτου μιχαήλ τοῦ γλυκά

β' ὄροι καὶ κεφάλαια περὶ τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως ἐκ τῆς βίβλου τῆς ἐπονομαζομένης ὁδηγοῦ.

τοῦ κυρίου θεοῦ ἀποκρίναντα στήσασθαι ἀριθμ. εἰτ
πρὶν εἰρηκ. εὐνοχ. τὸν γινῆρον ἔλεγον ἐστὶ κ. κ. μιλ-
λαι λίγειν.

γ' τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου κωνσταντινοπόλεως κυρίου γενναδίου περὶ τῆς εὐσεβοῦς ἡμῶν πίστεως κεφάλαια ὡς ἐν συντόμῳ κ. τ. λ.

ρξς' Συμεῶνος ἀρχιεπισκόπου θεσσαλονικῆς περὶ τῶν ἱερῶν μυστηρίων τῆς ἐκκλησίας.

Ἰστοίον ὅτι κατὰ διαδοχὴν τοῦ δεσποτικοῦ κ. τ. λ.

Ἰστοίον ὅτι οἱ Ἰακωβίται ἐνὶ δακτύλῳ κ. τ. λ.

8^a τὰ ὕστερα γραφέντα.

Λόγος Ἰωσήφ τοῦ Βρυεννίου κ. τ. λ. Γενέθλια τοῦ θεοῦ(χῦ) 8^b μητροπολίτου κριτῆς πρὸς διονύσιον περὶ τῶν προηγουμένων

9^a Βίβλος χρονικῇ σύνθεσις τεχνουργίας ἧς (εἰς Fontenr.) τὸ γλυκὺ σύνταγμα τοῦ λόγου χάρον. | ἐργοῖς περιουτᾶ, (παρέσθω) κλησίς ἢ συγγραφῆς | ἦν ἐκ γένους ἔσχηκε γλυκωπανύμου | Γλυκάς ὁ γράφας μιχαήλ τὸ βιβλίον, | θεοῦ λόγον νοῦς καὶ κωνῶν τῶν δογμάτων, wie in der Handschrift von Fontevault. Ἰστορία χρονικῇ διεξιούσα κατ' ἐπιτομὴν περὶ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, περὶ τοῦ φωτός αὐτοῦ καὶ περὶ πάντων ὑπὸ θεοῦ δημιουργηθέντων ἐν ἡμέραις ἕξ, περὶ τῆς πλάσεως τοῦ Ἀδάμ καὶ τῶν λοιπῶν κτισθέντων, Erklärung der Schöpfungsgeschichte mit den Bemerkungen der Kirchenväter, des Studites, Athanasius, Chrysostomus, Basilius, Gregor von Nazianz, Anastasius, Maximus, Cyrillus, Jo. Damascenus u. s. w. 84^a ist ohne weiteren Absatz von Seth und den übrigen Patriarchen die Rede. 98^a von Moses, 105^a Josua und den Richtern, 113^a von Saul u. s. w., 124^b von der Einnahme Jerusalem's, 128^b von der Aufeinanderfolge der Könige, von Alexander, Antiochus u. s. w., 129^a von Augustus und Christus, 145^b von Maria, 146^b von Caligula und den übrigen Kaisern, 153^a von Constantin I. bis Constantin Dukas 1059, der zwar nicht mehr genannt ist; aber seinem Vorgänger Isaak Commenus werden nur die 2 Jahre 1057 — 1059 gegeben, und es wird noch sein Eintritt ins Kloster wegen schlechter Gesundheit erzählt: 195^a ἀνάγκη σοι ναυτῆρα (ναυτηρία) χρῆσασθαι καὶ ἐντεῦθεν ἀπαυδία συσχεθῆναι. Das Uebrige bis 1118 von S. 603 bis 625 in der Bonner Ausgabe fehlt, obwohl noch 6 leere Seiten in der Handschrift folgen, die also unvollendet blieb.

195^b τὸ παρῶν (sic) βιβλίον ἐνιαυτ. ζχπ κ. τ. λ. == 1172 n. Chr. geschrieben oder abgeschrieben.

196^a + ἐτούτη ἡ βῆβλος (sic) ἠπάρχει εἶναι τοῦ φοίλοιππος ἢ χρονογραφῆα δι' ἀργίρια ρξ. 6 κ. τ. λ.

196^b ἡ βίβλος αὕτη ὑπάρχει τοῦ νικηῆτα ἐκ τῆς πόλεως ξάνθης καὶ ἐδωρησεν αὐτὴν μεθοδίῳ τῷ κ. τ. λ. + ἐτούτῳ τῷ βιβλίῳ ὅλε ἀγῶρά ἀργηρία. Es erhellt aus diesem Allem, dass das Inhaltsverzeichniss mit seinen 196 dogmatischen Abschnitten gar nicht zu der vorliegenden

Handschrift oder vielmehr diese nur zu dem ersten Abschnitte passt, während die andern Abschnitte Schriften von andern frühern und spätern Verfassern enthalten z. B. ζ' *ὁμολογία περὶ τῆς ἐν φλορεντία συνόδου.*

III. N. 8 enthält auf 204 Quartblättern türkischen Papiers (mit Ausnahme der durch eine grobe, neuere Sorte ergänzten 61 — 66) *medicinische und andre Recepte* vor dem Jahre 1714 aufgezeichnet, aus welchem eine auf ein halbes Quartblatt desselben jüngern Papiers geschriebene Notiz herrührt: *δέκα τετάρτου χρόνου χωρίς καμίας, ἐναντιότητος καὶ λόγου, καὶ εἰς αὐτὸ ἐδῶσα τὴν παρούσαν μου ὁμολογίαν, τὴν ὁποίαν ἐγράφα ἐγὼ ὁ Κάρπος ἰδιοχειρῶς μου 1714 μὴν αὐγούστου 2. καὶ στέργω τὰ ἄνωθεν.* Auf der Rückseite steht von derselben zweiten Hand, welche die Blätter 61 — 66 ergänzt hat: *περὶ διαζεύξεως συζύγου, χουχουβαγίας καὶ μελιανουδ (?) τοὺς ὀφθαλμούς ξηραίνας καὶ τριψας καπνιστόν (?) ἀντούς, περὶ σωρώπου ποιῆσαι ἐνδὸς φρενῶν κ. τ. λ. 3 Linien.* Die Rubriken der ersten, sehr sorgfältigen Hand sind roth. z. B. a) 13^a *ἀρχὴ σὺν θεῷ συνοπτικὸν ἰατροσοφίου τοῦ σοφωτάτου γαλινοῦ. Kapitel 1. Σύντομος διδασκαλὶς τοῦ θαυμασιωτάτου γαλινοῦ τοῦ σπεύσαντος γράψαι εἰς τὰ τῶν μυριῶν πάθῃ ἀνίατα καὶ διυσίατα, ὥστε ἐνίαινα γίνεσθαι* ³⁾ u. s. w. 147^b Kap. 532, das aber mit der

³⁾ καὶ πρῶτον μὲν καὶ κοινῶς λόγῳ καὶ κεφαλιωδῶς εἰπεῖν ἢ (?) διδάξαντος (sic) περὶ τὴν τοῦ παντὸς σώματος ἐπιμέλειαν, εἴτα καὶ τὸν καταπεποιθότα τόπον γινώσκον βασιάνην, ἣτις παρὰ τῶν ἰατρῶν καλεῖται ὀφέλιμα καὶ θεράπειος. καὶ πρῶτον διδάσκει περὶ τῶν ἐκτὸς παθῶν, οὗ εἶναι ἀνίατα, εἴτα μᾶλλον καὶ περὶ τῶν ἐντὸς ἐκτὸς (?) πεπονθότες (?) τρόποις γεγυμνασμένου δένοντι τοῦ ἱατροῦ καὶ τὸ καλῶς διαγνώσκον αὐτούς. ὁ . . . μέντοι καὶ ποῖος ἔχει, κράσεως ἕκαστον, οὐ μόνον γὰρ τὴν κοινὴν ἀπάντων φύσιν γινώσκων χρηδῶσει ἀρετῶν ἱερὸν τίμενος, ἀλλὰ καὶ τὴν ἰδίαν ἐκάστου ἣτις ἀπὸ τῆς κράσεως τῶν στοιχείων συνίσταται, θερμοῦ λέγω καὶ ψυχροῦ καὶ ὑγροῦ καὶ ξηροῦ, ἡγῶν πυρός, ὕδατος, αἵρος καὶ γῆς. Der gleiche Anfang dieser Compilation aus der Elementar-Lehre Galen's findet sich auch in der Münchener Handschrift 361 (f. 336 — 365) aber mit einem andern Inhaltsverzeichnis, da das erste der 216 Kapitel überschrieben ist πρὸς ὄξιν πόνον κεφαλῆς, welches hier als das vierte erscheint mit dem Titel *περὶ κεφαλῆς*, in dem diesem vorhergeheln *π. φυσικῶν δυνάμεων καὶ φρονήσεως π. ἐνθιμίσις* (sic), *π. ληθαργίας.* Das letzte Kapitel heisst dort *εἰς ὀδύνην ἰοχίον*, hier hingegen c. 216 *ἀλοιφὴ εἰς ἀνθρώπου ἀρεδρῶνα.* Etwas Aechliches scheint auch die Wiener Hands. 174^a (Lambec. I 272. Nessel III. 56) unter dem Titel 'Ιατροσόφιον καθ' Ἰπποκράτην zu enthalten. Einen andern Titel, aber die gleichen Anfangsworte giebt die Münchener Handschrift 288 mit 249 Kapiteln und einem Zusatz zu Einleitung, nach welchem dieses Jatrosoption ist *λόγος καὶ ποιήματα Ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου* vgl. codex Parisiensis, wo 282 Kap. sind. Demnach ga-

ältern Zinnober-Schrift der Rubriken als 150tes bezeichnet ist, *περὶ τὰ στήσης τὸ αἷμα ὅπου τρέχει ἀπὸ τὴν μήτηρην.* Das Recept lautet: *Ἰδιόμο ζωμ. ῥίζι μετὰ εἰς τὴν μήτηρην καὶ στήμη:* Diese und ähnliche neugriechische Abschnitte sind offenbar neuern Ursprungs so wie die folgenden 3 andern Abschnitte:

b) 148^a *ἐρμηνεία Ἰπποκράτους περὶ φλεβοτομίας καὶ καθάρσεως κ. τ. λ. χρῆ οὖν μαθεῖν (?) ἰατρὸν — 157^b*, wo ein Zodiacus und Tabellen folgen bis 172^a *ὁ παρόν* (sic) *κύκλος περιπατιεύς τὰ δώδεκα ζῳδία* für die Sonne, 173^a für den Mond, jener mit der Umschrift: *Ὁ ΚΥΡΙΟΣ ΤΟΥ ΕΙΗ ΤΥΓ (?) ΙΕ ΤΑ ΔΝ* (δεκα), dieser: *Ο ΚΥΡΙΟΣ ΤΗΣ ΕΙΣ ΤΑ*, beide mit Kreuzen.

c) 177^a + *ἀλοιφὴ εἰς ὅτι τὴν χριστή* (sic) *ὁ ἄνθρωπος — 188^b πάντα δε. 189^a ἐνθῆμι. ἐδω. εἰς τὴν ἀντίδοτον περὶ τὰ βότανα, 189^b von einer andern Hand: τοῦτο τὸ ἰατροσοφεῖον αὐτοῦ Σωριανοῦ. + βιβλίον τοῦ τιματάτου κυρίου σωριανοῦ ὃς ἐκ τῆς β' τῶν θετ (?) τῶν ἀποχειρῶς ὄρμηται, περὶ οὗ, κέεται τοιγαροῦν ἅπασι τοῖς μετ' ἐπιμελείας εὐτυχῶν ἐθέλουσιν. ἂν δ' ἀπιστημόνας ὡς ἐφθην ἐπιπῶν καὶ ἀδιασεμμένως τὰ ἐνόητα τῇ βίβλῳ διεξίωσιν, ὅν μενον (?) τὴν τυχοῦσαν καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν τε καὶ ὀφέλιαν.*

d) 190^a *Μαντζιούνη εἰς πλεῖ βούρτομα, (pleuritoma) πῶδα κ. τ. λ.*

e) 195^b *Λεξικὸν βοταν. καθελογίς γλῶσσαν (polyglot) — 204^a cf catalogum Upsaliensem p. 57.*

IV No. 4 in 8° ist vom Jahre 1639, wie auf der ersten Seite steht: *αχλθ μὴν δεκεμβρίῳ κη'*

ben Galen und Hippokrates nur die Autorität her, Verfasser aber war ein Erzbischof Johannes, fortgesetzt endlich und eingetheilt ward die Compilation auf verschiedene Weise. Der hieratische Charakter der Schrift erhellt noch aus folgenden Beispielen: 38^b steht zwischen c. 124 u. 125 *Κανῶν* (sic) *περὶ τῶν ἁγίων ἀπάντων τῶν ἀρώστων τῶν οὐρανίων ταγματῶν τῶν ἀσθενῶν ἡχῶς α. — 42^a ἐξαποστολάριον. † οὐρανῶν τοῖς ἀστροῖς — ὁ ζῶν θανάτου σιμεῖον ἰσθι* (sic).

62^a und 70^b nach c. 231 und nach 241 stehen Recepte eines gewissen Leon: *ποιήμα λίοντος τοῦ σοφοῦ τοιαῦτα ψῆμα ἔχων* (sic) und *τοῦ αὐτοῦ λ. περὶ κρομμύον, 71^a 243 u. 244 Παξάμου, 245 Δημοκρίτου, 246 Διδύμου, 247 Παμφίλου, 248 Διοφάντους, 249, 285, 288 Μαντζούνηον (Compot), 286 Χαπι (Pillen) ἐμαρίτζη σορδίζον πολλά εὐμορφα, 287 Χαπιαγὰ τὰ τρώγῃ ὁ ἄνδρας, 290 τὸ γουὸλ μπεσίσεσθαι, (Rosen-Markt) 291 ἔτερον γ. μ. vgl. 1 u. 87^a: ἀρχὴ χάποια (?) 286) καὶ ματζόνια πολλά ἐπιτίδια ἢ λέξις ἀποια τὰ ζουρδίζουσαν ἀπο ἀνω — τοὺς κίκα, 192 c. 305 ἀρχὴ τῶν ματζουνίων, vonου 314 μ. τοῦ γαλινοῦ heisst.*

Εἰς τὴν Ἀριστοτέλους φυσικὴν πραγματείαν ὑπομνήματα καὶ ζητήματα Νικολάου Κούρσουλα τοῦ Ζακωνθίου διδασκάλου φιλοσόφου καὶ θεολόγου, βιβλίον ἄ τοῖς ἐντευξομένοις εὖ πράττειν. Μέλλοντας ἡμᾶς κ. τ. λ.

66 ὑπομνήματα καὶ ζητήματα εἰς τὸ β' βιβλίον τῆς φυσικῆς ἀκρόασιος, τίς ὁ σκοπὸς καὶ ἡ διαίρεσις τοῦδε τοῦ βιβλίου. Πολλοὶ μὲν πολλὰ κ. τ. λ.

95 περὶ φύσεως ζ. ἄ Πότερον ὀρθῶς ὁ Ἄρ. ἀπέδωκε τὸν ὄρον τῆς φύσεως κ. τ. λ.

101 περὶ τῶν αἰτίων ἀπλῶς, ζήτημα ἄ, πότερον τῆς ἀπλῶς αἰτίας ὁ ὄρος ὑγιῆς ἐστὶ κ. τ. λ.

113 περὶ κινήσεως ζήτημα ἄ, πότερον ὑγιῆς κ. τ. λ. — 115 ψευδῆ.

Auch diese Handschrift ist durch russische Hände gegangen, wie der auf der innern Seite des ledernen Einbandes geschriebene Name des Besitzers Стромилъ zeigt nebst 2 auf den Inhalt sich beziehenden Bemerkungen auf den folgenden 2 vorgebundenen Blättern.

V. N. 5 auf 99 Quart-Seiten ist überschrieben Introductio in grammaticam, entsprechend dem russischen Titel Γρησικαία (руконяъ) ο γραμματικη, der griechische Titel aber lautet richtiger περὶ φυσικῆς ἀκρόασιος προλεγόμενα, denn es ist eine Metaphysik und Physik in Fragen und Antworten: πόθεν φυσική; Ἡ φυσική ἐπιστήμη τὴν προσηγορίαν ταύτην παρὰ τῆς, ἥσπερ θεωρητικῆ πέφυκε φύσεως εἰλήχε κ. τ. λ. Nach diesen Prolegomenen kommt p. 3. I. τμήμα πρῶτον, τοῦ γενικοῦ μέρους, περὶ τῶν ἀρχῶν τῶν φυσικῶν σωμάτων, κεφ. ἄ π. τῶν φ. ἄ. ἐν γενεῖ, β π. τῆς πρώτης ὕλης, γ π. εἶδους, δ π. στερήσεως, ε π. φύσεως, ζ π. τῶν ἐξωτερικῶν ἀρχῶν, ἥτοι αἰτιῶν, ζ. π. τύχης ταυτομάτου, καὶ δὴ καὶ τυχόντος.

p. 12. τμήμα β, τοῦ γενικοῦ μέρους ἐν ᾧ περὶ παθῶν τῶν φυσικῶν σωμάτων, κεφ. ἄ. π. κινήσεως ἐν γενεῖ, β π. τοῦ κινουμένου καὶ τοῦ κινουμένου, γ π. τοῦ ποσῶς διαφείτῃ ἢ κίνησις τῷ λόγῳ τοῦ πρὸς ὃν ὄρον, δ π. ἡρεμίας, ε π. πεπερασμένου καὶ ἀπείρου, ζ π. τῶν ἐξωτερικῶν παθῶν τοῦ φυσικοῦ σώματος, ζ π. κενού, ἢ π. χρόνου. So weit geht die Bearbeitung der Schrift des Aristoteles π. φ. ἄ. ἢ περὶ ἀρχῶν καὶ κινήσεως, 8 oder 9 Bücher.

p. 26 II. τμήμα ἄ τοῦ εἰδικοῦ μέρους, ἐν ᾧ π. κόσμου καὶ τῶν ἀπλῶν σωμάτων κεφ. ἄ π. κόσμου, β π. οὐρανοῦ, γ π. τῶν οὐρανίων σφαιρῶν, ἀστερῶν καὶ Γαλαξίου, δ π. στοιχείων ἐν γενεῖ, ε π. πυρός καὶ ἕρως, ζ π. ὕδατος καὶ γῆς vgl. π. οὐρανοῦ 4 Bücher des Aristoteles. p. 41 τμήμα β. π. τῶν στοιχείων καθ' ἑαυτὰ αἴτια τῶν φυσικῶν μίξεων καὶ μεταβολῶν, κεφ. ἄ. π. τῶν πρώτων

ποιοτήτων, β. π. τῶν δευτέρων, γ. π. τῶν ἀδύλων, δ. π. τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν, καὶ δὴ καὶ συναφείας τῶν στοιχείων, ε π. μεταβολῆς ἢ ἀλλοιώσεως, ζ. π. γενέσεως καὶ φθορᾶς, ζ. π. μίξεως, ἢ π. κράσεως (Siehe des Aristoteles 2 Bücher περὶ γ. καὶ φ.). p. 51 τμήμα γ. ἐν ᾧ π. τῶν ἀτυχῶν σωμάτων εἰ (ἦ) γοῦν μετεώρων. κεφ. ἄ π. τ. μ ἐν γενεῖ, β. π. τῶν καθαρῶς πυρίνων μετεώρων, γ. π. τῶν μιχῶς πυρίνων μετεώρων καὶ περὶ κομητῶν, δ. π. κερρανοῦ, βροντῆς καὶ ἀστραπῆς, ε. π. νεφέλης, ὑετοῦ καὶ χιόνος. ζ π. χαλάξης, δρόσου, πάχνης, ομίχλης καὶ παγετοῦ, ζ π. πηγῶν, ποταμῶν καὶ θαλάσσης, ἢ π. ἀνέμου, δ. π. σειμοῦ. ι π. τῶν μη ἰσοστατικῶν μετεώρων ἥτοι φασμάτων (vgl. des Aristoteles μετεωρολογικὰ 4 Bücher) p. 72 τμήμα δ ἐν ᾧ π. τῶν ἐντέχνως μιχῶν σωμάτων ἐν γενεῖ, κεφ ἄ π. γενέσεως καὶ σήψεως τοῦ ἐντέχνως μιχτοῦ, β. π. τῶν παθῶν τοῦ ἐντέχνως μιχτοῦ, γ. π. μετὰλλων, δ. π. λίθων, ε. π. τῶν μέσων ὀρυκτῶν, ζ. π. τῶν φυτῶν (2 Bücher des Aristoteles π. φ.), ζ π ζῶων. p. 86 τμήμα ε. π. τῶν μερῶν τοῦ ἀνθρώπινου σώματος, κεφ. ἄ. π. χυμῶν καὶ πνευμάτων, β π. μερῶν συνεχόντων, γ. π. τῶν ἀνομοιομερῶν ἢ τῶν ὀργανικῶν μερῶν, δ π. τοῦ μορμῶ, ε π. ἄρθρων ἥτοι μελῶν, auch mit den lateinischen Namen, ζ π. τῶν ἐσωτερικῶν ἥτοι φυσικῶν μερῶν. ζ, ἢ π. τῶν ζωτικῶν μερῶν (vgl. π. ζῶων μορίων des Aristoteles), τμήμα ζ, welches aber fehlt in dieser Handschrift, die aus dem XVIIten oder XVIIIten Jahrhundert zu sein scheint.

VI. N. 6 enthält logische und rhetorische Abhandlungen von verschiedenen Händen derselben späten Zeit:

a) 1 πρόγραμμα ἢ φιλία σέβεται κ. τ. λ. — εἰ ἀφέλημον ἢ ἡτηρομική, πότερον μία τέχνη ἢ ἕ. — ἀρα οὐκ ἐστὶν τέχνη.

b) 7 ἢ ἡτηρομική, τί ἢ ταύτης ἐργασία καὶ τί τὸ τέλος; P. μὲν οὖν ἐστὶν ἢ τέχνη — 10 τίς ὁ τρόπος τῆς ἕ.

c) 11 προοίμιον τῶν ἐν τῇ λογικῇ ζητημάτων: Μετὰ τὸ ἐξηγηθῆναι, ὅσον τῇ ἡμετέρᾳ ἐξήκει προθέσει κ. τ. λ. — 55 τέλος τῶν περὶ τὴν κατηγορίας ζητημάτων.

d) 57 Κατὰ Κρεμμονεῖαν τὸν ἐν Παταύφ σοφώτατον ἄνδρα καὶ διδάσκαλον, ἐκφανηθέντα δὲ ὑπὸ τοῦ σοφωτάτου ἐν ἱερομονάχους κυρίου Θεοφίλου τοῦ Κορυθαλλέως, ἀνδρός ἀκροῦ ἐπιστήμονος, προοίμιον εἰς ἅπασαν τὴν λογικὴν πραγματείαν: Ἐπειδήπερ τῶν ὄντων κ. τ. λ. — 68 τοὺς λόγους συνελών. — Das Uebrige fehlt.

e) 69 πρὸ πάντων τούτων περὶ τῶν ὄντων — 79 εἰς τὸ περὶ τῶν κατηγοριῶν μεταβῶ βιβλίον — 98 σημείωσις, ἵστέον δὲ — 99 Ἰστέον δὲ ὅτι τὸ πρῶτον ἐν τῇ ὑπογραφῇ κείμενον κ. τ. λ. — 110 δύναται δ' ἂν πρὸς τὸν πρῶτον τρόπον ἐπαναβηθῆναι.

f) 113 *περὶ τῶν ἐν τοῖς περὶ ἐρμηνείας: Ἡ τῆς διαλεκτικῆς ὕλη, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται κ. τ. λ. — 133 τὸ τέλος τῆς τῶν προτέρων ἀναλυτικῶν βιβλίων πραγματείας.*

133 Π. τῶν ἐν τοῖς ὑστέροις ἀναλυτικοῖς βιβλίον α': τῆς τοῦ ἐν γένει συλλογισμοῦ πραγματείας — 160 ὁμοίως καὶ τὰ πάθη διαφέρουσι καθότι ἐν τῇ ὑπαλλήλῳ ἐπιστήμῃ μετὰ αἰσθητῆς τινός — —

161 Ἡ πίστις τῇ δόξῃ πλείστον ὅσον συμπλέκεται κ. τ. λ. — τέλος τοῦ πρώτου βιβλίου τῶν ὑστέρων ἀναλυτικῶν περὶ τῶν ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ τῶν ὕ. ἀ. — 167 τέλος τοῦ β' τῶν ὕ. ἀ.

Περὶ σοφιστικῶν ἐλέγχων: Μετὰ τὰς ἀναλυτικὰς βίβλους ἡ τοπικὴ κ. τ. λ. — 174 τέλος τῶν σ. ἐ.

g) 175 *Περὶ γένους. Προηγείται δὲ τῶν ἄλλων τὸ γένος κ. τ. λ. 178 εἰς τὰς κατηγορίας — 182 καὶ ἰδιωμάτων ἀποδόσει.*

h) 184 *Λογικὴ εἰ σοι (?) δοκεῖ τοῦ σοφωτάτου κυρίου Μανουὴλ τοῦ κορχιότου (?) τοῦ κρητός, προοίμιον τῆς λογικῆς: Τέχνην τεχνῶν κ. τ. λ. — 192 πρὸς ἄλληλα μάχεσθαι*

i) *Εἰσαγωγή εἰς ἅπασαν τὴν λογικὴν πραγματείαν συντεθεῖσα παρὰ Γερασίμου ἱερομονάχου Βλάχου τοῦ κρητός τοῦ τῶν ἐπιστημῶν καὶ ἀμφοτέρως τὰς διαλέκτους κοινῶς διδασκάλου καὶ τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου κήρυκος. Προοίμιον: Καθάπερ οἱ βάνουσι κ. τ. λ. — 210 κεφάλαιον αὐτὸ περὶ τῶν ζητημάτων ἐπὶ τοῖς ὁμοίως.*

k) 211 *Καὶ ἔσονται σημεῖα Mt. XXV. — 214 ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου. ιω η. Verzeichniss der Perikopen.*

l) = i. 214 . . . τῆς φιλοσοφοθεολογίας συντεθείσης παρὰ Γερασίμου Βλάχου τοῦ κρητός, ἀββᾶ τοῦ μεγάλου Γεωργίου σκαλωτοῦ, προεστῶτος τῆς στραβιλέας, κήρυκος τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου καὶ κατ' ἀμφοτέρως τὰς διαλέκτους τῆς φ. τε καὶ θ. κοινῶς διδασκάλου θεωρία πρώτη. ἐν τι-

νος (sic), πότε καὶ τίς ἐστὶν ἡ ἀληθὴς φιλοσοφία — ἐνέλαχε, 215 προοίμιον (εἰς τὸν περὶ ζωῆς καὶ θανάτου τοῦ φιλοσόφου βιβλίον παραφράσεις τε καὶ ζητήματα ἐκδοθέντα παρὰ Γ.), 216 εἰς τὰ δ' βιβλία περὶ οὐρανοῦ παραφράσεις τε καὶ ζ. ἐ. παρὰ Γ. — 227 γὰρ ἡ. Das Uebrige fehlt, obwohl noch 10 leere Seiten folgen. Auf der letzten steht: Δημητράσκω σαῖνῃ, κάθεται (sic) εἰς χάσιον φλόση. Ἐλαβα τὸ ὠρολόγιον τῇ θ' τοῦ αὐγούστου καὶ ἔδωσα (?) τοῦ ὠρολογᾶ δύο σελίγματα. Laus deo. Ueber den Theophilus (d) vgl. das Bulletin 1843. No. 16. Anm. 8.

VII. N. 3 in 4° hat die russische Ueberschrift *Λυχηδὴμ Κοφρονίη ἡστολκωβανίε να Πνεαγορα Φιλοσοφα*, 1^a aber steht *Βιβλίον τρίτον τῆς ἡρητοικῆς, περὶ ἐκθέσεως καὶ τῶν τοῦ λόγου μερῶν. πρόλογος: Ὡς καθὼς ἡ εὐρεσις ἀνοίγει κ. τ. λ.* Vom dritten Bogen an erscheint eine andere Schrift bis 36 am Ende des 13ten Capitels: *διὰ τὰ μὴν φανῆ ἄλλος λόγος καὶ περὶ τούτων ἕως ὅδε ἀρκεῖ.* 39^a von einer dritten Hand: *Βιβλίον δ' καὶ ὕστερον τῆς ἡρητοικῆς τέχνης: περὶ τοῦ ἐπιδικτωικοῦ λόγου — 68 ἐπιτάφιον.*

Seite 71 folgt *Σωφρονίου ἱερομονάχου λυχοῦδιου τοῦ κεφαλληνοῦ, φιλοσοφίας τε καὶ ἱερᾶς θεολογίας διδασκάλου, τὸ γε νέον τῆς Μοσκοβίας λυμεῖον ἐν διδασκαλίᾳ λαμπρύνοντος περὶ ἡρητοικῆς ἱερᾶς τε καὶ ἀνθηρωπίνης βιβλία τέτταρα, προοίμιον: Ἐγενήθη καὶ ἐπηξήθη κ. τ. λ. 73^b β. α' π. τῶν στοιχείων τῆς θ. δ. 103^a π. τῆς εὐφραδίας — 173 καὶ οὕτως ἀρκεῖ περὶ τούτων.* So ist also das 3te und 4te Buch den 2 ersten vorgebunden. Auf der letzten Seite ist zu lesen: *Τετρατὴ Βατικωικῆ μοemy γαρη μοemy.* Im Innern des ledernen Einbandes sind auf den angeklebten Blättern russische theologische Zeilen zu lesen. Von demselben S. hat die k. öff. Bibliothek eine Handschrift seiner 1690 geschriebenen logischen Vorlesungen.

BULLETIN DES SÉANCES DE LA CLASSE.

SÉANCE DU 8 (20) AOUT 1845.

Lecture ordinaire.

M. Köppen lit une note intitulée: *Ueber die Dichtigkeit der Bevölkerung in den Provinzen des Europäischen Russlands.* Elle sera insérée au Bulletin, et M. Köppen est autorisé à en présenter une traduction russe à M. le Ministre de l'intérieur.

Correspondance.

M. le Président de l'Académie fait savoir au Secrétaire perpétuel que M. le Ministre de l'intérieur, sur la demande du lieutenant du Caucase et gouverneur-général de la Nouvelle Russie et de la Bessarabie, lui a fait tenir, pour être examiné par l'Académie, un ouvrage manuscrit sur la législation musulmane, composé par le conseiller de collège Tornauw, gouverneur-adjoint de la province caspienne, ouvrage que M. le